100 جىلدىق كۇرەس جولىندا جاڭا ساپارغا اتلانايلىق

ارميا تۆى، وسى ارادان كوتەرىلدى

□ شينحۋا اگەنتىگىنىڭ ئەتلىسى مەي شىيۇڭ

نانچاڭ، ارميا تۆى كوتەرىلگەن جەر.

1927 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 1 ـ كۈنى نانچاڭ قالاسىنىڭ باسىندىغى ملىتق ئۇنى پارتىيامىزدىڭ گومىنداڭ كەرتارتىپاشلارىنا قارۇلى قارسى تۇرۇشنىڭ شىملدىرىن اشتى.

بۇل جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ تاريخىنداغى ئىبر رەتكى ۇلى وقيعا، جۇڭگو توڭكەرىس تاريخىندىغى ئىبر رەتكى ۇلى وقيعا ئارى جۇڭخۋا ۇلتىنىڭ داموۋ تاريخىندىغى ئىبر رەتكى ۇلى وقيعا.

قاھارماندار قالاسى نانچاڭ قالاسى جۇڭشان جولى 380 ـ نومىردەگى نانچاڭ 1 ـ تامىز كوتەرىلىسى ھەسكەرتكىش سارايى، سول جىلدىردا جياڭشي دالۇيشى دەپ اتالاتىن ئارى نانچاڭ كوتەرىلىسىنىڭ باس قولباشلىق شتابى تۇرغان جەر بولاتتى. 94 جىلدىڭ ئالدىندا سول تاڭغاجايىپ العاشقى ملىتق ئۇنى وسى جەردەن شقتى.

نانچاڭ 1 ـ تامىز كوتەرىلىسى ھەسكەرتكىش سارايىنىڭ باستىغى ژاڭ شياۋلىڭ بىلاي دەدى: ھەسكەرتكىش سارايى 1959 ـ جىلى سالىنىپ، سىرتقا اشلىدى، 60 نەشە جىلدان بەرى ئىلگەرىندى ـ كەينىدى 20 مىلليوننان استام ادام ـ رەت كورەرمەن وسى ارىغا كىرىپ، سول وتكەن ملىتق ئۇنىنى، ايىققان دس ـ تۇتەكتى، "1 ـ تامىز" ارميا تۆىنا ۇيىسقان داڭق پەن ارماندى ھەسكە الدى.

1927 ـ جىلداغى جۇڭگودا بارلىق جەر اق ئۆستى تەررورلىقتىڭ قۇرساۋىندا ھەدى. جياڭ جيەشى توبىنىڭ، ژاڭ جيڭژي توبىنىڭ ئىركەس ـ تىركەس ساتقىندىق ئىستەۋىنە ئىلەسە، گومىنداڭ مەن گۇڭچاندىڭ ھەكى پارتيا سەلبەسپ قوزغاعان زور توڭكەرىس ساتسزدىككە ۇشرادى.

نانچاڭ 1 ـ تامىز كوتەرىلىسى ھەسكەرتكىش سارايى كەڭسەسىنىڭ ھەڭگەرۇشسى شين يۇە تىلىشگە مىناندىاي ئىبر ساندى مالىمەتتى بەردى: 1927 ـ جىلى 3 ـ ايدان 1928 ـ جىلدىڭ الدىڭغى جارتىسىنا دەيىن زيانكەستىككە ۇشراعان كوممۇنىستىك پارتيا مۇشەلەرى مەن توڭكەرىسشىل بۇقارانىڭ سانى 310 مىڭ ادامنان استى، مۇنىڭ ئىشىندە كوممۇنىستىك پارتيا مۇشەسى 26 مىڭنان استام ادام.

توڭكەرىستى قۇنتارۇ ئۇشىن، 1927 ـ جىلى 7 ـ ايدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ ۋاقىتىنىڭ ورتالىق كومىتەتى ۋحاندا تۇراقتى كومىتەت ئەماجلىسىن اشپ، نانچاڭدا قارۇلى كوتەرىلىس جاساۋدى ئارى جوۋ ئىنلايدى نانچاڭغا جىبەرىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ الدىڭغى شەپ كومىتەتىن ۇيىمداسترىپ قۇرۇدى ۇيعاردى.

7 ـ ايدىڭ 27 ـ كۈنى كوتەرىلىس باسشىلارى جياڭشىدەگى دالۇيشدا ئەماجلىس اشپ، الدىڭغى شەپ كومىتەتىن قۇردى، جوۋ ئىنلاي شۇجىلىك مىنىدەتىن ۇستىنە الپ، لي ليسان، حۇي داييىڭ، پىڭ پاي مۇشە بولدى. ئەماجلىس 7 ـ ايدىڭ 30 ـ كۈنى كەشتە قارۇلى كوتەرىلىس جۇرگىزۇدى ۇيعاردى.

نانچاڭ 1 ـ تامىز كوتەرىلىسى ھەسكەرتكىش سارايى كورگىزبە ـ ساقتاۋ ئبولىمىنىڭ باستىغى، تەتە اعا ساراي زەرتتەرمەنى لىۋ شياۋحۋا بىلاي دەدى: كەينى كوتەرىلىس ۋاقتىنى 8 ـ ايدىڭ 1 ـ كۈنى تاڭغى ساعات 4كە شەگەرىلدى، ئبراق كوتەرىلىس ۋاقتى اشكەرەلەنىپ قالعاندىقتان، الدىڭغى شەپ كومىتەتى كوتەرىلىستى 2 ساعات بۇرىن جۇرگىزۇدى ۇيعاردى. "ول كەزدە نانچاڭ قالاسىنداغى گومىنداڭنىڭ قارۇلى كۇشى نەبارى 16 مىڭنان استام ادام بولاتتى، ال كوممۇنىستىك پارتىيانىڭ توتە مەڭگەرۇنىدەگى جانە تەپالىنداغى قارۇلى كۇشتەردەن حى لۇڭ، يە تيڭ، جۇ دى باسشىلىق ەتكەن ۇلتىنىڭ توڭكەرىستىك ارميا سىندا شامامەن 20 مىڭداي ادام بار بولاتتى".

8 ـ ايدىڭ 1 ـ كۈنى تاڭغى ساعات 2دە، نانچاڭ قالاسىنىڭ باسىنان كەنەتتەن ملىتق ئۇنى شقتى. جوۋ ئىنلاي باس بولعان الدىڭغى شەپ كومىتەتىنىڭ باسشىلىغىندا حى لۇڭ، يە تيڭ، جۇ دى، لىۋ بوچىڭ قاتارلىلار قوسىندارىن باستاپ كوتەرىلىس جاسادى، 4 ساعاتتان استام ۋاقت قيان ـ كەسكى شايقاس ارقىلى جاۋدان 3000نان استام ادام جويىلىپ، كوتەرىلىسشى قوسىن نانچاڭ قالاسىن باسپ الدى.

8 ـ ايدىڭ 1 ـ كۈنى ساعات 9دا نانچاڭ قالاسىدا جۇڭگو كوممۇنىستەرى مەن گومىنداڭنىڭ سولشىل قايراتكەرلەرى قاتىناسقان بىرلەسكەن ئەماجلىس اشىلىپ، سۇڭ چيڭلىڭ، دىڭ ياندا، حى شياڭنىڭ قاتارلى 25 ادامنان قۇرام تاپقان جۇڭگو گومىنداڭ توڭكەرىستىك كومىتەتى قۇرىلدى. كوتەرىلىسشى قوسىن ئالى دە ۋلتتىق توڭكەرىستىك ارميا 2 ـ باعىت ارميا اتىن قولداندى. توڭكەرىستىك كومىتەت حى لۇڭدى ۋاقتىتىق باس قولباسشى، يە تيڭدى ۋاقتىتىق الدىڭغى شەپ باس قولباسشىلىعىنا، لىۋ بوچىڭدى سانموۋتۇانلىڭ سانموۋجاڭدىعىنا تاعايىندادى.

نانچاڭ كوتەرىلىسىنە كەيىن، ژاڭ جيڭژي جاڭ فاكۇي، جۇ پەيدىعا نانچاڭغا شابۇىل جاساۋ بۇيرىعىن بەردى، كوتەرىلىسشى ارميا اسلىگى جوسپار بويىنشا وڭتۇستىككە جورىق جاسادى. 8 ـ ايدىڭ 3 ـ كۈنىنەن 5 ـ كۈنىنە دەيىن كوتەرىلىسشى قوسىندار نانچاڭنان ئىلگەرىندى ـ كەيىندى شەگىندى.

كوتەرىلىس جەرگىلىكتى شارۋالار قوزعالىسىمەن ۇشتاسۇدى تانىپ جەتپەگەندىكتەن، وعان قوسا جاۋ كوپ، ئبىز از، ۇزاق جورىق، ستراتەگيالىق اعاتىق سياقتى سەبەپتەردەن 9 ـ ايدىڭ اياق شەننە بارعاندا كوتەرىلىسشى قوسىن گۇاڭجوۋدىڭ چاۋشان وڭىرىندە كۇشتى جاۋدىڭ قورشاپ شابۇىلداۋىندا قالىپ، نەگزگى كۇش بىتراپ كەتىپ، كوتەرىلىس ساتسزدىككە ۇشرادى. ساقتالىپ قالعان كوتەرىلىسشى قوسىننىڭ ئبىر ئبولىمى جۇ دى، چىن ي قاتارلىلاردىڭ باستاۋىندا گۇاڭدۇڭ ـ جياڭشي ـ حۇنان شەكارا وڭىرىنە ئوتتى، كەيىن جيڭگاڭشانعا شقتى، تاعى ئبىر ئبولىمى حايلۇفىڭ وڭىرىنە كىرىپ ۇزدىكسز كۇرەس جاسادى.

1928 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ ايىاق شەننىدە جۇ دى، چىن ي باستاعان نانچاڭ كوتەرىلىسشى قوسىننىڭ قالدىق بولىمدەرى ماۋ زىدۇڭ باستاعان كۇزگى جيىن ـ تەرىن كوتەرىلىسشى قوسىنمەن جيڭگاڭشاندا جەڭسپەن توعىستى.

ھەكى ارميانىڭ توعسۇىمەن جۇڭگو توڭكەردىسىنىڭ قارۇلى كۇشى نعايا ئتۇستى.

"نانچاڭ كوتەرىلىسى ساتسزدىككە ۇشراعانىمەن، ئبراق ونىڭ ئمانى ۇلى". اسكەري ىستەر علىم اكادەمياسىنىڭ تەتە اعا زەرتتەرمەنى شى بوبو بىلاي دەدى: نانچاڭنىڭ قالا باسىندىغى ملىتق ئۇنى تۇنگى اسپاندى قاق تىلگەن ناجاعاي سياقتى جۇڭگو حالقىنا قارا تۇنەك ىشىنەن توڭكەرىستىڭ ئۇمتىن كورسەتپ، ئتيمىسز جاعدايدا قايراتتانا اتانۇدىڭ كۇشىن كورسەتتى. نانچاڭ كوتەرىلىسى كۇزگى جيىن ـ تەرىن كوتەرىلىسىمەن، گۇاڭجوۋ كوتەرىلىسىمەن، سوندىاي ـ اق باسقا دا كوپتەگەن وڭىرلەردەگى قارۇلى كوتەرىلىستەرمەن بىرگە، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ توڭكەرىستىك سوعىسقا دەربەس باسشىلىق ەتۇىنىڭ، حالىق ارميا سىن قۇرۇىنىڭ باستاماسىن ايگىلەپ، جۇڭگو توڭكەرىسىنىڭ جاڭا عاسىرىن اشتى.

كەيىن 1 ـ تامىز جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارميا سىنىڭ ارميا قۇرىلۇ مەرەكەسى بولىپ تۇراقتاندى.

سول كەزدەن باستاپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ باسشىلىعىندا حالىق ارميا سى جۇڭگو حالقىنىڭ ازاتتىعىن كوزدەۋگە، باقتىن كوزدەۋگە قاھارماندىقپەن كىرىسىپ، جۇڭخۋا ۇلتىنىڭ دەربەستىككە تالپىنۇ، گۇلدەنۇگە تالپىنۇ تاريخي تاسقىنىنا اينالىپ، جۇڭگو حالقى مەن جۇڭخۋا ۇلتىنىڭ تاعدىرىمەن تىعىز بايلانىستى بولدى.

90 نەشە جىلدان بەرى حالىق ارميا سى ـ تۇتەكتى سوعىس ئورتىن باستان كەشىرىپ، جول بويى كەدەرگىلەردى الاستاپ، وراسان زور قۇربانىدىق بەرىپ، تالاي ـ تالاي شۇعالالى جەڭىستەرگە قول جەتكىزىپ، پارتيا مەن حالىق ئۇشىن ۇلى تاريخي ەڭبەكتەر ئسىڭىردى.

تاريخ ادامدارعا مىنانى ئبلدىردى: حالىق ارميا سىنىڭ جەڭىستەردەن جەڭىستەرگە جەتۇى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسى باسشىلىعىنىڭ ۇلى كۇشىن ايگىلەدى. پارتىيانىڭ ارميا شارتسز باسشىلىعى سندى ئتۇبىرلى پرينسيپ پەن ئتۇزىم نانچاڭ كوتەرىلىسىنەن باستاۋ الپ، سانۇان وزگەرتپ قۇرۇندا نەگزگى قالانىپ، گۇتيان ماجلىسىندە قالىپتاستى، ول حالىق ارميا سىنىڭ باسقا بارلىق كونە ارميالاردان بۇكىلدەي وزگەشە ساياسي قاسيەتى مەن ئتۇبىرلى ارتقىشلىعى بولدى.

تاريخ بىزگە مىنانى ەسكەرتەدى: معىم مەملەكەت قورعانىسى، قۇدىرەتتى ارميا، باستان ـ اياق مەملەكەتتىڭ گۇلدەنۇىنىڭ، بايىپ قۇدىرەتتەنۇىنىڭ، حالقتىڭ الاڭسز، باقتىتى تۇرمىس كەشىرۇىنىڭ سەنمەدى كەپىلى.

بۇگىن حالىق ارميا سى بۇرىنعى جالاڭ اسكەر تۇرىندەگى ارميادان دامىپ، كوپ اسكەر تۇرلەرى بىرلەسكەن قۇدىرەتتى ارميا اينالدى، بۇرىنعى "سوك جانە ملتقپەن" قارۇلانعان ارميادان دامىپ نەگزىنەن ماشينالاسقان، ينفورماتسيالانۇعا جەدەل قادام تاستاعان قۇدىرەتتى ارميا اينالدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ شارتسز باسشىلىعندا، ارشىندى قادامەن جەڭىستەرگە جەتۇى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسى باسشىلىعىنىڭ ۇلى كۇشىن ايگىلەدى. پارتىيانىڭ ارميا شارتسز باسشىلىعى سندى ئتۇبىرلى پرينسيپ پەن ئتۇزىم نانچاڭ كوتەرىلىسىنەن باستاۋ الپ، سانۇان وزگەرتپ قۇرۇندا نەگزگى قالانىپ، گۇتيان ماجلىسىندە قالىپتاستى، ول حالىق ارميا سىنىڭ باسقا بارلىق كونە ارميالاردان بۇكىلدەي وزگەشە ساياسي قاسيەتى مەن ئتۇبىرلى ارتقىشلىعى بولدى.

تاريخ بىزگە مىنانى ەسكەرتەدى: معىم مەملەكەت قورعانىسى، قۇدىرەتتى ارميا، باستان ـ اياق مەملەكەتتىڭ گۇلدەنۇىنىڭ، بايىپ قۇدىرەتتەنۇىنىڭ، حالقتىڭ الاڭسز، باقتىتى تۇرمىس كەشىرۇىنىڭ سەنمەدى كەپىلى.

بۇگىن حالىق ارميا سى بۇرىنعى جالاڭ اسكەر تۇرىندەگى ارميادان دامىپ، كوپ اسكەر تۇرلەرى بىرلەسكەن قۇدىرەتتى ارميا اينالدى، بۇرىنعى "سوك جانە ملتقپەن" قارۇلانعان ارميادان دامىپ نەگزىنەن ماشينالاسقان، ينفورماتسيالانۇعا جەدەل قادام تاستاعان قۇدىرەتتى ارميا اينالدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ شارتسز باسشىلىعندا، ارشىندى قادامەن ئىلگەرىلەگەن جۇڭگوشا ەرەكشەلىككە يە ارميانى قۇدىرەتتەندىرۇ جولىندا حالىق ارميا سى، ئسوز جوق، ئتىپتى دە شۇعالالى كەلەشەك جاراتىپ، جۇڭخۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۇىن جۇزەگە اسىرۇعا اناعۇرلىم پارمەندى ستراتەگيالىق تىرەك ازىرلەيتىن بولادى.

(جازۇعا قاتىناسقان تىلشىلەر حۇاڭ يچىن، گاۋ رۇي، لي زىجيان)

(شينحۋا اگەنتىگىنىڭ 2 ـ ايدىڭ 1 ـ كۈنى نانچاڭنان بەرگەن حابارى)

ئبرىنشى قادامدى ويداعداي باسپ، جاڭا بەينە كورسەتەيىك

ئار ۇلت بۇقاراسىن رەفورما، داموۋ جەتىستىكتەرىنەن تولىق يگىلىكتەندىرەمىز

—— قىزىلسۇ وبلىستىق پارتكومىنىڭ شۇجيى ان جىڭيۇيمەن سۇحبات

تۇزىرلى سۇحبات

□ انار بۇلت / شينجياڭ گازەتىنىڭ ئەتلىسى جاڭ رۇيلين

"13 ـ بەسجىلدىق" مەزگىلى —— قىزىلسۇ قىرعىز اۋتونومياسى وبلىستىڭ جالپىلىق ناقتى قۇاتىنىڭ ارتۇى ەڭ تەز، قالا، اۋىل بەت ـ بەينەسىنىڭ وزگەرىسى ەڭ زور، بۇقارانىڭ يگىلىكتەنگەن تيىمدىلىكتەرى ەڭ مول مەزگىل، قىزىلسۇ وبلىستىداعى حالىق بۇقاراسىنىڭ تابىس سەزىمى، باقىت سەزىمى، حاۋىپسىزدىك سەزىمى كورنەكتى جوعارىلادى. "14 ـ بەسجىلدىققا" كوز جىبەرگەندە، قىزىلسۇ وبلىستى قايتكەندە وڭىرلىك باسىمدىعىن، بايلىق باسىمدىعىن، قورشاعان ورتا باسىمدىعىن، ەسىك اشۇ باسىمدىعىن، تەبىندەۋ باسىمدىعىن ساۋلەلەندىرىپ، ەكونوميكالىق داموۋدىڭ جاڭا قوزعاۋشى قۇاتىن ارتتىرىپ، ئار ۇلت بۇقاراسىن رەفورما، داموۋ جەتىستىكتەرىنەن تولىق يگىلىكتەندىرە الادى؟ ئتىلىشى وسى جونىندە قىزىلسۇ وبلىستىق پارتكومنىڭ شۇجيى ان جىڭيۇيمەن سۇحباتتاستى.

ولقىلقتاردى، ئالسز تۇستاردى تولىقتادى

"13 ـ بەسجىلدىق" مەزگىلىندە قىزىلسۇ وبلىسى جاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۇ نىساناسىنىڭ جەڭىسىن جۇزەگە اسىرۇعا شىنايى كەپىلدىك ەتۇ، رەفورمانى جاپپاي تەرەڭدەتۇدىڭ ماڭىزدى سالالار مەن شەشۇشى بۇىندارىدا شەشۇشى جەتىستىكتەرگە قول جەتكىزۇگە شىنايى كەپىلدىك ەتۇ ئۇشىن، ئتۇيىندى نىسان قۇرىلىستارى مەن حالىق تۇرمىسىنا قاتىستى ناقتى ىستەردىڭ تياناقتانۇىن ئبر نيەتپەن سەلبەسپ ىلگەرىلەتتى. شينجياڭعا كومەكتەسەتىن ولكە، قالالاردىڭ، كاسىپورىندارداردىڭ قالتقىسز كومەگىندە تۇتاس وبلىستاعى ئار ۇلت كادر ـ بۇقاراسىنىڭ ورتاق قۇلشىنۇىندا قىزىلسۇ وبلىسى كەدەيلىكتەن ارىلتۇ مىندەتتەرىن ئدال ۇاعىندا ورىندادى، 56 مىڭ 300 وتباسىنداعى 250 مىڭ 900 ارحيۇ تۇرعىزىلىپ، كارتچكالاندىرىلعان كەدەي حالىق تۇگەلدەي كەدەيلىكتەن ارىلدى، 214 كەدەي قىستاق تۇگەلدەي كەدەيلىك تىزىمىنەن شەگىندى، 4 كەدەي اۇدان (قالا) تۇگەلدەي كەدەيلىك قالپاعىن الپ تاستادى، كەدەيلىكتىڭ تۇىلۇ سالىسترماسى 2014 ـ جىلعى 53.21%تەن نولگە ئتۇستى"، ـ دەدى ان جىڭيۇي.

ان جىڭيۇيدىڭ تانىسترۇىنشا، "ئبر ئوڭىردىڭ ادامدارىن اسىراي الماۋ" سندى قىين جاعدايدا شەشۇ ئۇشىن، 2016 ـ جىلدان باستاپ، قىزىلسۇ وبلىسى قونىس جاڭالاپ كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ بويىنشا كوشرۇ قىزمەتىن اتقارىپ، كەدەي بۇقارانىڭ تاۋ قوينىنداعى شعۇىنا كومەكتەسكەن. قازىرگە دەيىن تۇتاس وبلىستاعى 9 قونىس جاڭالاۋ بويىنشا كوشرىپ ورنالاسترۇ تۇيىننىڭ 10 مىڭنان استام مالشى كوشرىلىپ، سۇ، توك، جول، جىلۇ، تابيعي گاز، بالاباقشا، باستاۋىش مەكتەپ، مادەنيەت الاڭى سياقتى جۇمساق، قاتتى بولشەك قۇرىلعىلارىنان بىرگە يگىلىكتەنۇدى، بىرگە قۇرۇدى، جاپپاي قامتۇدى تەڭ ىلگەرىلەتكەن. سونىمەن بىرگە، قىزىلسۇ وبلىسى 1 ـ كاسىپ، 2 ـ كاسىپ، 3 ـ كاسىپ بايلىعىنىڭ باسىمدىعىن ئونىمدى بىرىكتىرىپ، كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ سەحى (سەرىك زاۋودى)، باعمىشىلىق الاڭى، نان جابۇ كووپەراتيۋى، اۇىل شارۋاشىلىعى قۇرىلعىلى جىلجايى سياقتى كوشرۇدەن كەيىنگى ئبر توپ داموتۇ نىساندارىن تەڭ سايكەستىرە قۇرىپ، ئبر قىدىرۇ معىم شارالارمەن كوشرىلگەن بۇقارانىڭ كاسىپ سالاسىن داموتۇ، جۇمىستانىپ ورنالاسۇ، الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋ جانە الەۋمەتتىك اۇماقتى جونگە سالۇ سياقتى ماسەلەلەرىن شەشكەندىكتەن، 10 مىڭنان استام كەدەي حالىق تاقىر تاۋدان ەتەككە ئتۇسىپ، جىلى جانۇياعا كىرگەن.

سۇ يگىلىگى، قاتىناس، ەلەكتر جەلىسى، ەنەرگيا اشۇ سياقتى حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۇعا جانە كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۇعا قاتىستى ئبر توپ ئتۇيىندى نىساندار ىلگەرىندى ـ كەينىدى سالىنىپ، ونىمدىلىك كورسەتپ، قىزىلسۇ وبلىسى ەكونوميكاسىنىڭ جوعارى داموتۇنا ماڭىزدى ترەك ازىرلەدى. قارتتاردى كۇتىمدەۋدىڭ اۇدان دارەجەلى قۇرىلىمدارى، بالالار يگىلىك ئۇيى، مۇگەدەكتەردى كۇتىمدەۋ سياقتى نىساندارداڭ قۇرىلىسى تۇتاس وبلىستاعى ئار ۇلت جەتىم ـ جەسىر قارتتاردىڭ، جەتىم بالالاردىڭ، مۇگەدەكتەردىڭ قاجەتىن قامتاماسىز ەتتى. قىزىلسۇ وبلىستىق كىتاپحانا، اۇداندارداعى (قالا) دەنە تاربيە الاڭدارى، اۇىل ـ قالاشقتارداعى فۇتبول الاڭدارى سياقتى مادەنيەت سالاسىنداعى نەگزىدىك قۇرىلعى قۇرىلىسى سول جەردەگى بۇقارانىڭ رۇحانى مادەنيەت قاجەتى مەن دەنە تاربيە، دەنە شىنقتىرۇ قاجەتتىن ئونىمدى قاناعاتتاندىردى.

"وسى 5 جىلدا ئبز حالىق تۇرمىسىنىڭ جوعارى ساپالى داموتىن ماڭىزدى ورىنعا قويىپ، نەگزىدىك قۇرىلعى قۇرىلىسىن ولقىلقتاردى تولىقتاۇدىڭ، ئالسز تۇستاردى كۇشەيتۇدىڭ ئتۇينى ەتۇگە تاباندى بولدىق، قىزىلسۇ وبلىسىنىڭ ەكونوميكالىق، قوعامدىق داموتۇ جالپى جاعدايىنا سايا تىن ئبر توپ قاتىناس، سۇ يگىلىگى، ەنەرگيا سياقتى ەلەۋلى نەگزىدىك قۇرىلعى نسانى سالىنىپ پايدالانۇعا بەرىلىپ، ەكونوميكالىق، قوعامدىق داموتۇعا پارمەندى ترەك ازىرلەدى. "13 ـ بەسجىلدىق" مەزگىلىندە تۇتاس وبلىستا جينى 1563 ئتۇيىندى نىسان اتقارىلىپ، 61 ميلليارد 705 ميلليون يۇان قارجى قوسلدى"، ـ دەدى ان جىڭيۇي.

كاسىپ سالاسىنىڭ نەگزگى كۇشەيىپ، ونىمدىلگى ارتتى

ان جىڭيۇيدىڭ تانىسترۇىنشا، "13 ـ بەسجىلدىقتان" بەرى قىزىلسۇ وبلىسى قامداۋ جاعىندا، قۇرىلىمدىق رەفورمانى نەگزگى جەلى ەتىپ، "بەكەمدەۋ، ارتتىرۇ، جوعارىلاتۇ، ىركىلىسسىزدەندىرۇ" سندى داموتۇ باعىتى بويىنشا كەشەندى شارالارمەن وزىندىك قۇندى تومەندەتىپ، ساپانى جوعارىلاتۇ، ونىمدىلىكتى ارتتىرۇ ارقىلى ولقىلقتاردى تولىقتاپ، تۇتاس وبلىس ونەركاسىبىنىڭ، ەكونوميكاسىنىڭ اينالمالى، تومەن كومىرتەكتى، جاسىل جانە جوعارى ساپالى داموتىن بار كۇشپەن ىلگەرىلەتكەن.

1 ـ كاسىپ جاعىندا، استىقتىڭ، ماقتانىڭ، كۇرىشتىڭ ئونىمىن ارتتىرىپ، ساپاسىن جوعارىلاتۇ ينجەنەرياسى ساپاسى تومەن، ونىمدىلگى تومەن باقشالاردى جاقسارتۇ، ۇلگى كورسەتۇ باقشاسى قۇرىلىسى، جەمىس ورمانى شەبەرلىگىنە باۋلۇ جانە جەمىس ورمانىنىڭ ساپاسىن جوعارىلاتىپ، ونىمدىلگىن ارتتىرۇ سياقتى نساندارداڭ اتقارىلۇى ەگىمشىلىك سالاسىنىڭ ۇزدىكسز ئونىمدى جوعارىلاتىپ، كىرىستى ارتتىرۇدىن جەبەدى.

"قۇرىلعىلى اۇىل شارۋاشىلىعىنىڭ جەدەل داموتىنا ىلەسە، ەگىنشى ـ مالشىلار 'ەگۇگە باتىلدىق ەتپەۋدەن' 'تالاسا ەگۇگە' ويىسپىپ، اۇىل شارۋاشىلىعىنىڭ ونىمدىلگى مەن شارۋالاردىڭ كىرىسىنىڭ قوس ارتتىرۇن جۇزەگە اسىردى"، ـ دەدى ان جىڭيۇي. سوڭعى جىلدارى قىزىلسۇ وبلىسى قۇرىلعىلى اۇىل شارۋاشىلىعى بويىنشا ەگىپ باپتاۋدى جانە تەحنيكالىق جەتەكشىلىك ەتۇدى، قىزمەت وتەۋدى كۇشەيتىپ، مايسا ئوسىرۇدى شوعىرلاندىرىپ، اتىزدى ۇيلەسىمدى ورنالاستىرىپ، تامشىلاتپ سۇارۇ، دەرت ـ دەربەزدەن، زياندى جاندىكتەردەن ساقتانۇ ـ تىزگىندەۋ سياقتى تەحنيكالاردى زور كۇشپەن جالپىلاستىرىپ، قۇرىلعىلى اۇىل شارۋاشىلىعىنىڭ ئوندىرىس قۇاتى مەن ونىمدىلگىن جوعارىلاتتى. قىزىلسۇ وبلىسى مال شارۋاشىلىعىن دامىتۇ، زورايتۇ ارقىلى ودان يگىلىكتەنەتىن شارۋالاردى سۇيەمەلدەپ، تۇتاس وبلىستاعى ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ جىلدىق جان باسىندىق كىرىسىنىڭ جىل سايىن ارتۇىن جەبەدى.

2 ـ كاسىپ جاعىندا، قىزىلسۇ وبلىسى ئتۇيىندى ونەركاسىپ نساندارىنا قارجى قوسۇ قۇرىلىسى ايناق الىسىن جەدەلدەتىپ، كەن ونىمدەرى بايلىعىن اشۇمەن بىرىكتىرىپ، كاسىپ سالاسى كاسىپورىندارىن جەتىلدىرىپ، زورايتىپ، ونەركاسىپ ەكونوميكاسىنىڭ داموتۇ قۇاتىن ۇزدىكسز ارتتىرىپ، نسان قۇرىلستارىن باستاۋ، ايناقتاتۇ، وندىرىسكە قوسۇ سەرپىنىن ارتتىرۇ ارقىلى ونەركاسىپتىڭ ورنىقتى ارتۇىن جەبەدى. ان جىڭيۇيدىڭ تانىسترۇىنشا، 5 جىلدان بەرى قىزىلسۇ وبلىسىنداعى قۇرىلىس باستاعان ئتۇيىندى ونەركاسىپ نسانداري 150 نەشەگە جەتىپ، جينى 26 ميلليارد 200 ميلليون يۇان قارجى قوسىلعان. 4 ونەركاسىپ باقشا اۇماعى سالىنىپ بولىپ، جينى 374 كاسىپورىن ىرگە تەۇىپ، مولشەرمەن 16 ميلليارد 135 ميلليون يۇان ونەركاسىپ باقشا رايونى جالپى ئونىم قۇنىن جۇزەگە اسىرىپ، 8878 ادامنىڭ جۇمىستانۇىن شەشكەن. ەرەكشە باقشا اۇماعى مەن ئتۇيىندى كاسىپ سالالارى شوعىرى جەدەل دامىپ، باقشا اۇماعىنىڭ ئار ئتۇرلى قىزمەت وتەۋ سايكەستى فۇنكتسياسى بىرتىندەپ كەمەلدەنىپ، باقشا اۇماعىنىڭ ئرى كاسىپورىن، ئرى نسان، ئرى كاسىپ سالالارىن كوتەرۇ قۇاتى ۇزدىكسز كۇشەيگەن.

3 ـ كاسىپ جاعىندا، قىزىلسۇ وبلىسى اتۇش قالاسىنىڭ تياڭمەن كورىنىس اۇماعى، اقتاۇ اۇدانى مۇزدىق سايابامى، ۇلۇقشات اۇدانى قىزىلتاۇ اڭعارى سياقتى ئبر توپ سايابات نساندارىنىڭ قۇرىلىسىن بار كۇشپەن قولداپ، ىلگەرىندى ـ كەيىندى ەمىلەكەتتىك 5A دارەجەلى سايابات كورىنىس اۇماعى، قىزىلسۇ وبلىسى 3000 جىل سالت ـ سانا كوشەسى، سايابات نەگزىدىك قۇرىلعىلارىن سايكەستىرۇ، قىرعىز ۇلتى ۇلتتىق سالت ـ سانا مادەنيەت قىستاعى، ويتاق "پامير سۇرەتشىلەر شاعىن قالاشعى" سياقتى نسان قۇرىلستارىنىڭ اتقارىلۇىن ىلگەرىلەتپ، سايابات كاسىپ سالاسىنىڭ داموتۇن ئونىمدى جەتەكتەدى.

ان جىڭيۇي بىلاي دەدى: 5 جىلدان بەرى قىزىلسۇ وبلىسىنداعى ئار ۇلت كادر ـ بۇقاراسى باستان ـ اياق نازاردى باس نىساناعا شوعىرلاندىرىپ، ئس جۇزىندىكتى تياناق ەتكەندىكتەن، تۇتاس وبلىستىڭ قوعامدىق كەلەلى جاعدايى جاراسىمدى دا ورنىقتى بولىپ، ەكونوميكاسى اقاۇسز دامىپ، حالىق تۇرمىسى ۇزدىكسز جاقسارىپ، ئار ۇلت بۇقاراسى رەفورما مەن داموۋدىڭ جەتىستىكتەرىنەن تولىق يگىلىكتەندى.

داموۋدى جوعارى ساپالى، جوعارى ئونمدى جۇرگىزەمىز

"14 ـ بەسجىلدىق' مەزگىلىندە قىزىلسۇ وبلىسى وڭىرلىك جالپى ئونىم قۇنىن جىلىنا ورتا ەسەپپەن 7%تەن استام ارتتىرۇدى؛ تۇتاس قوعامنىڭ تۇراقتى مۇلىككە قارجى قوسۇىن جىلىنا ورتا ەسەپپەن 20% اينالاسىندا ارتتىرۇدى؛ ساۋداگەر شاقىرىپ قارجى ەنگىزۇ بويىنشا تياناقتانعان قارجىنى جىلىنا ورتا ەسەپپەن 10% اينالاسىندا ارتتىرۇدى؛ قالا ـ قالاشق تۇرعىندارىنىڭ جان باسىندىق قولدانعى تابىسىن جىلىنا ورتا ەسەپپەن 7% اينالاسىندا ارتتىرۇدى؛ اۇىل ـ قىستاق تۇرعىندارىنىڭ جان باسىنا قولداعى تابىسىن جىلىنا ورتا ەسەپپەن 10%تەن استام ارتتىرۇدى جۇزەگە اسىرۇعا قۇلشىنادى"، ـ دەدى ان جىڭيۇي.

ان جىڭيۇيدىڭ تانىسترۇىنشا، الداعى جەردە قىزىلسۇ وبلىسى وڭىرلىك ورىن باسىمدىعىن، بايلىق باسىمدىعىن، قورشاعان ورتا باسىمدىعىن، ەسىك اشۇ باسىمدىعىن، تەبىندەۋ باسىمدىعىن جانە جەر، ەلەكتر قۇاتى، ەڭبەككۇش وزىندىك قۇنى تومەن بولۇ باسىمدىعىن ۇزدىكسز ساۋلەلەندىرىپ، استىق، ماقتا، جەمىس، مال شارۋاشىلىعى 4 ۇلكەن كاسىپ سالاسىن تىعىز ارقاۇ ەتىپ، ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ ساپاسىن كوتەرۇ ينجەنەرياسىن مەقتى يگەرىپ، ەگىمشىلىك كاسىبى، باعمىشىلىق كاسىبى، مانەرلەۇ كاسىبى سياقتىلار بويىنشا ئونىدىرىس شەبەرلىگىنە باۋلۇدى كۇشەيتىپ، اۇىل شارۋاشىلىعى ئوندىرىس تيجاراتىنىڭ ارنايىلانۇىن، ولشەمدەنۇىن، كولەمدەنۇىن، شوعىرلىلانۇىن كۇش سالا جەبەيدى. ساياسات، علىم ـ تەحنيكا، قۇرىلعى ـ جابدىق، دارىندى جانە ئتۇزىلىس تىرەگىن كۇشەيتىپ، وسى زامانعى اۇىل شارۋاشىلىعى كاسىپ سالاسى جۇيەسىن كەمەلدەندىرىپ، اۇىل شارۋاشىلىعىنىڭ وسزاماندانۇ ورەسىن، شارۋالاردىڭ تۇرمىس ورەسى مەن جاڭاشا قستاق قۇرىلىسى ورەسىن جوعارىلاتادى.

الداعى 5 جىلدا قىزىلسۇ وبلىسى ئرى نساندارىدا تۇتقا ەتۇگە تاباندى بولىپ، حالىق تۇرمىسىنىڭ جوعارى ساپالى داموتىنا بەرىك نەگىز قالايدى. رەفورما ئادىسىن، بازارلاندىرىپ جۇمىس جۇرگىزۇ ئتاسلىن قولدانىپ، ۇكىمەتتىك قارجى قوسۇعا قوزعاۋشىلىق ەتۇ رولىن ساۋلەلەندىرىپ، حالىقتىق قارجى قوسۇدىڭ ومىرشەڭدىگىن قاۋلاتىپ، بازاردىڭ جەتەكشىلىگندەگى قارجى